

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/296/19/87

NASTROJE POLITYCZNE MIESZKAŃCÓW WSI

Komunikat z badań

Listopad 1987 r.

W sondażu "Ludność wiejska wobec problemów wsi i rolnictwa"¹ obok spraw i problemów specyficznych dla tego środowiska przedmiotem naszego zainteresowania były nastroje polityczne mieszkańców wsi. W celu ich określenia pytaliśmy o ocenę aktualnej sytuacji politycznej w kraju i przewidywania co do jej rozwoju w ciągu najbliższych dwóch lat, najważniejsze obecnie problemy Polski i Polaków, a także o opinię na temat istniejącego systemu władzy.

Mieszkańcy wsi w zdecydowanej większości wypowiadają się o aktualnej sytuacji politycznej w kraju bądź ostrożnie, oceniając ją jako "taką sobie", "ani dobrą, ani złą" /39%/, bądź pozytywnie stwierdzając, że jest dobra /34%/; negatywnie ocenia ją co jedenasty badany /9%/ - tabela 1. Bardziej sceptyczni są oni przy prognozowaniu rozwoju sytuacji politycznej w ciągu najbliższych dwóch lat /tab. 2/. Wprawdzie dominują optymiści /32%/, ale liczna jest grupa powstrzymujących się od sformułowania własnej prognozy /30%/ oraz przewidujących stagnację /26%/. Ponadto odsetek prognozujących pesymistycznie /pogorszenie sytuacji w najbliższym czasie/ jest nieco większy niż odsetek negatywnie oceniających obecną sytuację.

Oceny i przewidywania mieszkańców wsi nie odbiegają zasadniczo od opinii wyrażanych przez ogół ludności kraju². Zwraca jedynie uwagę większa niepewność ludności wiejskiej przy formułowaniu ocen, czego wyrazem jest prawie dwukrotnie częstsze posługiwanie się kategorią unikową "trudno powiedzieć". Wynika to zarówno z mniejszego zainteresowania mieszkańców wsi polityką, jak i mniejszego poczucia kompetencji. Większość badanych ocenia swoje zainteresowanie polityką jako żadne /36%/ lub nikłe, niewielkie /22%/. Małe zainteresowanie polityką znajduje odzwierciedlenie m.in. w czytelnictwie prasy i czasopism. Spośród tytułów prasowych największą poczytnością cieszy się adresowana do środowiska wiejskiego "Gromada - Rolnik Polski" /19%/ oraz pisma kobiece: "Przyjaciółka" /16%/,

---

¹ Badanie zrealizowano w terminie 15.04-20.05.1987 r. techniką wywiadu kwestionariuszowego na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców 254 wsi /N=1466/ z 10% nadreprezentacją inteligencji i pracowników PGR.

² Dane zaczerpnięto z badania "Co o tym myślisz? /9/" przeprowadzonego na przełomie maja i czerwca 1987 r. na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski /N=1435/.

Tabela 1

w procentach

Ocena aktualnej sytuacji politycznej w kraju	Respondenci z próby					
	ogólnopolskiej /N=1435/	ludności wiejskiej				
		ogółem /N=1466/	rolnicy indywidualni /N=570/	chłopi robotnicy /N=164/	robotnicy rolni /N=101/	inteligencja /N=239/
Dobra	12,6	11,1	8,2	11,6	17,8	9,2
Dość dobra	21,7	22,9	20,3	23,8	24,8	29,7
Ani dobra, ani zła	40,8	38,9	40,4	36,6	35,6	38,1
Zła	12,1	8,1	9,3	8,5	3,0	8,4
Bardzo zła	1,7	1,1	1,2	-	1,0	0,4
Trudno powiedzieć	10,1	17,3	18,2	18,3	17,8	13,4

Tabela 2

w procentach

Ocena sytuacji politycznej w kraju w ciągu najbliższych dwóch lat	Respondenci z próby					
	ogólnopolskiej /N=1435/	ludności wiejskiej				
		ogółem /N=1466/	rolnicy indywidualni /N=570/	chłopi robotnicy /N=164/	robotnicy rolni /N=101/	inteligencja /N=239/
Zdecydowanie się poprawi	1,5	6,6	5,1	7,3	6,9	7,9
Nieznacznie się poprawi	32,2	25,0	20,5	21,3	33,7	28,0
Pozostanie bez zmian	38,8	26,2	27,5	33,5	22,8	31,8
Nieznacznie się pogorszy	7,8	9,0	10,0	9,1	5,9	5,4
Zdecydowanie się pogorszy	1,6	2,7	3,7	1,8	0,0	4,1
Trudno powiedzieć	17,9	30,2	33,2	26,2	29,7	22,2

"Kobieta i Życie" /9% i "Gospodyni" /7%. "Politykę" czyta za-
ledwie co setny mieszkaniec wsi /spośród ogółu ludności kraju co
siódmy/.

Obecną sytuację polityczną korzystniej oceniają robotnicy
rolni /przewaga ocen pozytywnych nad negatywnymi wynosi 38 pun-
któw procentowych/ i przedstawiciele inteligencji /30/. Chłopi ro-
botnicy i rolnicy indywidualni są w swych ocenach wstrzeźliwsi
/odpowiednio 27 i 18/. Ostrożność tych ostatnich w formułowaniu
ocen pozytywnych znajduje potwierdzenie w przewidywaniach dotyczą-
cych rozwoju sytuacji politycznej. Prognozy optymistyczne formu-
lują znacznie rzadziej rolnicy indywidualni /w grupie tej przewa-
ga optymistów nad pesymistami wynosi 12 punktów procentowych/ i
chłopi robotnicy /18/ niż robotnicy rolni /35/ i reprezentanci in-
teligencji /26/.

Na tle ocen sytuacji politycznej interesujące wydaje się,
jakie problemy według poszczególnych grup badanych są najważniej-
sze dla Polski i Polaków /tab. 3/. Rolnicy indywidualni za naj-
ważniejszą kwestię uznają spokój w kraju, a następnie spokój na
świecie. Według robotników rolnych również najistotniejszy jest
spokój w kraju, a w drugiej kolejności przewyciężenie kryzysu i
stabilizacja gospodarki. Chłopi robotnicy i przedstawiciele inte-
ligencji największe znaczenie przypisują poprawie sytuacji gospo-
darczej, sprawą drugorzędną jest dla nich stabilizacja polityczna.

Utrzymujący się wyłącznie z pracy w rolnictwie /bez względu
na sektor/ bardziej koncentrują uwagę na wewnętrznych problemach
politycznych; pozostali na problemach gospodarczych. Różnice w
sposobie postrzegania są przy tym wyraźne i statystycznie istotne.
Zdają się odzwierciedlać grupową sytuację i interesy. Utrzymujący
się wyłącznie z pracy na roli bardziej eksponują problemy polity-
czne, upatrując w nich najpoważniejsze zagrożenie dla swojej roli
producenta; pracujący w gospodarce nie uspołecznionej postrzegają
problemy raczej z perspektywy konsumenta, wyrażając obawę o wła-
sną sytuację materialną /finansową/.

Charakterystyczne, że w ocenie aktualnej sytuacji politycz-
nej i przewidywaniach co do jej rozwoju istnieje zbieżność między
rolnikami indywidualnymi i chłopami robotnikami, podczas gdy w

Tabela 3

Najważniejsze sprawy Polski i Polaków	Respondenci z próby													
	ogólnopolskiej /N=1435/		ludności wiejskiej						robotnicy rol- ni /N=101/				inteligencja /N=239/	
			ogółem /N=1466/		rolnicy indy- widualni /N=570/		chłopi robo- tnicy /N=164/							
	%	ranga	%	ranga	%	ranga	%	ranga	%	ranga	%	ranga	%	ranga
Spokój w kraju, stabi- lizacja polityczna	14,5	4	26,1	1	31,1	1	23,8	2	32,7	1	22,6	2	2	
Sytuacja międzynarodowa, pokój, rozbrojenie	8,3	6	20,7	2	25,3	2	16,5	3	15,8	4	14,6	4	4	
Przewyciężenie kryzysu gospodarczego	30,5	1	18,8	3	14,4	3	26,2	1	21,8	2	25,1	1	1	
Spłata zadłużenia	9,5	5	12,6	4	12,1	4	13,4	4	11,9	5	18,8	3	3	
Stabilizacja cen, zahamo- wanie inflacji	17,0	2	10,6	5	8,2	6	12,2	5	8,9	6	13,0	5	5	
Poprawa warunków życia ludności	16,6	3	7,1	7	5,1	9	5,5	7-8	5,0	8	5,0	7-8	7-8	
Poprawa zaopatrzenia rynku	6,6	7	7,1	7	7,5	7	3,7	9	6,9	7	3,3	9	9	
Poprawa dyscypliny pracy, stosunku do pracy	5,8	8	7,1	7	8,9	5	7,3	6	16,8	3	10,0	6	6	
Problemy rozwoju rolnictwa	2,9	9	5,3	9	5,8	8	5,5	7-8	2,0	9	5,0	7-8	7-8	

sposobie postrzegania problemów Polski i Polaków - między rolnikami i robotnikami rolnymi oraz inteligencją i chłopami robotnikami.

Analiza częstości wskazań na poszczególne problemy wykazała ponadto, że rolnicy indywidualni częściej niż pozostałe grupy wymieniają konieczność zapewnienia poprawy zaopatrzenia rynku, robotnicy rolni - konieczność poprawy dyscypliny pracy i stosunku Polaków do pracy, a reprezentanci inteligencji - problem zadłużenia i polityki cenowo-dochodowej. Mieszkańcy wsi postrzegają i hierarchizują problemy kraju i swojego środowiska odmiennie od ogółu ludności kraju. Problemy stabilizacji polityczno-gospodarczej widzą raczej w wymiarze makro /ogół ludności koncentruje się na poziomie rodziny/. Obawy, niepokoje i zagrożenia w sferze materialnych warunków życia, wyraźnie wypierające czynniki polityczne z zestawu polskich problemów numer jeden, są przez nich słabiej uświadamiane i artykułowane. Sytuacja polityczna kraju jest więc przez środowisko wiejskie oceniana, w przeciwieństwie do ludności kraju, przez pryzmat faktów i zdarzeń politycznych.

Sytuacja polityczna w kraju wciąż nie jest jeszcze dla mieszkańców wsi jasna, budzi ich niepokój i poczucie niepewności co do dalszego jej rozwoju. Mimo to ludność wiejska lepiej niż ogół Polaków ocenia istniejący system władzy w kraju /tab. 4/. Większość /71%/ uważa, że jest on dobry lub w zasadzie dobry i nie wymaga zasadniczych zmian /ludność kraju - 56%/. Korzystniejsze oceny systemu władzy formułują robotnicy rolni i przedstawiciele inteligencji /odpowiednio 87 i 72%/. Rolnicy indywidualni i chłopci robotnicy są bardziej powściągliwi w formułowaniu ocen pozytywnych, częściej natomiast postulują duże zmiany w systemie władzy.

Przedstawione dane wskazują, że nastroje polityczne mieszkańców wsi są nieco korzystniejsze niż w innych środowiskach. Poczynania władzy są najbardziej aprobowane przez robotników rolnych, najmniej natomiast przez rolników indywidualnych, wśród których zdaje się narastać niezadowolenie na tle polityki rolnej państwa, zwłaszcza w zakresie zaopatrzenia w środki do produkcji rolnej /węgiel, nawozy, środki ochrony roślin, maszyny i urządzenia/, o czym sygnalizowaliśmy w odrębnym komunikacie³.

³ Ludność wiejska o problemach wsi i rolnictwa. Wstępny opis wyników badania. CBOS, październik 1987 r.

Tabela 4

w procentach

Ocena istniejącego w Polsce systemu władzy	Respondenci z próby					
	ogolno- polskiej /N=1435/	ludności wiejskiej				
		ogółem /N=1466/	rolnicy indywidu- alni /N=570/	chłopi robotnicy /N=164/	robotnicy rolni /N=101/	inteli- gencja /N=239/
Dobry i nie wymaga zmian	7,4	11,9	11,2	8,5	21,8	8,4
W zasadzie dobry, choć pewne zmiany są potrzebne	48,4	58,9	55,6	59,1	65,3	64,0
Wykazuje wiele nie- prawidłowości, ko- nieczne są duże zmiany	19,8	23,4	27,2	23,8	11,9	26,4
Zły, należy go cał- kowicie zmienić	15,3	4,4	4,6	6,7	1,0	0,4

Uwaga - Odsetki respondentów nie sumują się do 100, ponieważ pominięto odpowiedzi "trudno powiedzieć" i "inne".